ÇİMNAZ XANIM YUXUDADIR

Bir pərdəli komediya

İŞTİRAK EDƏNLƏR

Qafar	– 50 yaşında
Çimnaz	– 30 yaşında
Əli	– 20 yaşında
Nabat	– 18 yaşında

Qafarın evi. Dəhliz və bir neçə otaq.

Çimnaz. Yaxşı ki, Şirinbacı var. Onsuz mən neyləyə bilərdim. Şirinbacı düz deyir, nə olacaq bu dörd divar arasında oturmaqdan? Aləmin gözü açılıb, mən isə qalmışam bu qaranlıq dünyada. Qafar yaxşı iş görmür. Özü dostlarıyla kinoya, teatra, hər yerə gedir. Kef çəkir. Mən yazığı isə heç yerə buraxmır. Mənim teatrım olub bu ev, bu mətbəx. Daha bəsdir. Bir də zəmanə daha o zəmanə deyil. (*Saata baxır.*) Şirinbacıya söz vermişəm, geciksəm yaxşı olmaz. Qafar onsuz da Balaxanıya xəstə bacısıgilə gedib. Dedi bəlkə bu gün gələ bilmədim. Gəlməsə yaxşıdır. Mən gedim, gecikməyim. Nabat, ay Nabat!

Nabat (*gəlir*). Nə var xanım?

Çimnaz. Sənə min dəfə demişəm ki, mənə xanım demə. Mən haranın xanımıyam?! Mən də sənin kimi bir yoxsul qızıyam. Sən mənim kiçik bacımsan. Sən ata-anadan yetim qalanda mən səni kiçik bacılığa götürdüm.

Nabat. Sizdən yerdən-göyə qədər razıyam.

Çimnaz. Nabat, bir də zəmanə başqa zəmanədir. Şirinbacıyla danışmışam. Səni gecə kurslarına göndərəcəyəm. Sən gərək xoşbəxt olasan. Oxuyasan, gözün açıla.

Nabat. Sağ olun, çox sağ olun!

Çimnaz. Məni on altı yaşında ehtiyac üzündən məhəbbətsiz, sevmədiyimə ərə verdilər. Sənin həyatın belə qurulmasın gərək.

Nabat. Düz deyirsiniz. Mən sizə Əlinin barəsində demişdim, mən... onu...

Çimnaz. Yadımdadır! Qorxma... Qafar əminə də deyərəm. O mənim sözümdən çıxmaz... Sizin toyunuzu özüm eliyəcəyəm. İndi çarşabımı ver, görüm, məhləmizin arvadları dilbir olub teatra gedir, məni də özlərilə aparırlar.

Nabat. Tratıra! Tratır nədir?

Çimnaz. Hə teatra... Sən evdən muğayat ol!

Nabat. Məni də aparın da...

Çimnaz. Bəs ev-eşik necə olsun? Nabat, sözümə diqqətlə qulaq as! İşdir Qafar əmin gəlib çıxsa, məbadə mənim otağıma buraxasan. Soruşsa, deyərsən ki, başı bərk ağrıyırdı, özünü pis hiss eləyib tez yatdı. Başa düşdün? Gətir çarşabımı görüm. Bəsdir bu dörd divar arasında oturdum. Baxaq görək teatr necə şeydir?!

Nabat. Buyurun! (*Çadranı verir.*)

Çimnaz. Nabat... Teatra səni də aparacağam.

Nabat. Gedib geyinim.

Çimnaz. Bu səfər yox, gələn səfər. Sözüm sözdür. Sözlərim qulağında sırğa olsun... İşdir, Qafar əmin gəlsə, deyərsən ki, bərk yatıb, dedi məni oyatmasınlar. Bildin?

Nabat. Bildim. Xatircəm ol!.. Mən sənin bir sözünü iki eləməmişəm, eləmərəm də. Arxayın get!

Çimnaz. Gedək görək teatr nə olan şeydir? (*Gedir.*)

Nabat. Qaldım yenə tək... Mənim dilimə heç yalan gəlməz, amma Çimnaz xanımın yolunda yalan danışsam, günah olmaz. Gördünüz necə yalvarırdı mənə, yalvarmasaydı, bəlkə də bu işə razılıq verməzdim. Doğrudur, kişidən gizli tratırdır, mıratırdır, nədir ora getmək yaxşı iş deyil. Amma yazıq Çimnaz xanım neyləsin, axı?.. Qafar əmi onu bu otaqlardan bayıra buraxmır. Elə kişilərə elə belə də lazımdır. (*Bayırdan səs gəlir.*) Aha, səs gəlir. Bəlkə Əlidir. (*Qapı arasından baxır.*) Hə, özüdür ki, var. Lap yerinə düşdü. Qafar əmi orda, Çimnaz xanım tratırda, bizdə ki, burda... Bir az ordan, burdan danışarıq, könlümüz açılar.

Əli (*qapı arasından*). Gəlmək olar?

Nabat. Bilmirəm.

Əli. Evdə deyəsən adam yoxdur.

Nabat. Nə danışırsan, adə. Mən adam deyiləm, heyvanam bəs?

Əli. Sən hələ yarım adamsan.

Nabat. Özünsən.

Əli. Düzdür. Mən də yarım adamam. Çünki, sən də, mən də hələ cavanıq, yarım adamıq. İkimizi birləşdirsələr, onda olarıq tamam-kamal adam. Hə, bu barədə danışdın, nə dedilər?

Nabat. Çimnaz xanımla danışmışam. O, ürəkdən razıdır. Qalıb Qafar əmi – ondan bir az qorxuram.

Əli. Qorxma, qorxma, məhəbbətdə qorxu yaramaz.

Nabat. Əli, üstümə yenə əliboş gəlmisən, adam də istəklisinin yanına əliboş gələr?

Əli. Görünür başdan boşam ki, əliboş gəlmişəm.

Nabat. Başın olsaydı, mənə rast gəlməzdin ki, tez get, bu küçənin başındakı dükandan mənə çərəz-mərəz al, tez gəl. Alçadan, gilasdan. Əlinə nə düşsə al.

Əli. Göz üstə. (Oturur).

Nabat. Niyə oturdun, get də.

Əli. Gedirəm də.

Nabat. Bəs haçan?!

Əli. İndi.

Nabat. Yaxşı, yubanma, get.

Əli. Gedirəm də.

Nabat. Adə, bəs haçan?

Əli. Elə indi...

Nabat. Məni dığ eləmə.

Əli. Bilirsən nə var?

Nabat. Nə var?

Əli. Deməyə utanıram.

Nabat. Səndə utanan üz olsaydı, mənə rast gəlməzdin. Sözünü de.

Əli. Deyirəm ki, deyirəm ki, yeri, bir yerişinə baxım, sonra uça-uça gedim.

Nabat. Yaxşı, buyur bax. (*Nazla yeriyir.*) Bu da mənim yerişim.

Əli. Can-can, ayağını yerə asta bas, canım çıxdı... Belə sənin yerişinə bu quru canım qurban... Doşab almışam bal çıxıb ki... Mən getdim... (*Qaçaraq gedir.*)

Nabat. Yaman zarafatcıl oğlandır... (*Oxuyur.*)

Sevgisiz ürək olmaz,
Nə gül, nə çiçək olmaz.
Könül sevməyən gözəl
Gözümdə göyçək olmaz.

Əli gələnəcən gedim mətbəxə çay hazırlayım. (*Gedir.*)

Qafar (*gəlir*). Vay, vay nə yaman yoruldum!.. Deyəsən evdə heç kəs yoxdur. Görəsən, bunlar hardadır... Onu da çox yaxşı bilirəm ki, indi Çimnaz xanım məni görən kimi sevindiyindən körpə uşaq kimi atılıb-düşəcək. Çimnaz xanım elə bilir ki, mən bu saat kənddə xəstə bacımın yanındayam.

Əgər doğrudan o bilsə ki, mən hardaydım, ya od vurub özünü yandırar, ya da evdən baş götürüb ömürlük qaçar. Əslində mən xəstə bacımın yox, köhnə tanışım Tanyuşanın yanındaydım. Mənim ona da yazığım gəlir. Tanyuşa məni görən kimi ağladı. Mənə vəfasızsan dedi. Oturub şirin-şirin söhbət eləyirdik ki, birdən qulluqçu loxəbər gəlib dedi: "Xanım, əfsər gəlir, əfsər gəlir". Tanyuşanın rəngi oldu meyit rəngi... Mənim ürək-göbəyim düşdü. Dedim: əfsər xeylağı harsı-parsı bilmir, yaxşı, birdən çaxdı gülləni təpənə, öləndən sonra əfsərə neyliyə bilərsən. Qaldım məəttəl, özümü hansı deşiyə soxum. Sağ olsun, yenə Tanyuşa. Məni dal qapıdan ötürdü. Asta qaçan namərddir deyib düz buracan yortmuşam. Əslinə baxsan heç bu əzab, əziyyətə dəyməzdi. Tanyuşada daha əvvəlki Tanyuşalıq qalmayıb, yox doğrudan qalmayıb, üz-gözündəki rəngləri yuyub silsən lap xortdana oxşayar. Yox, Qafar bu sənin çin dərs olsun.

Çimnaz xanım ayrı cür arvaddır. Özü gözəl, xasiyyəti özündən də gözəl. Yox, yox, biz kişilər öz arvadlarımıza doğrudan da zülm eləyirik. Götürək elə mənim özümü. Xudanəkərdə mən arvad olmuş olsaydım, ərimin belə işlərinə tab gətirə bilməzdim. Öz xasiyyətimi çox gözəl bilirəm. İşdir, arvad olsaydım, dünyada heç bir kişiylə yola getməzdim. Yox, getməzdim. Mən öz xasiyyətimi bilirəm axı. Çimnaz xanım o açıq gəzən, klublara, teatrlara gedən arvadlardan olsaydı, çoxdan mənim atamı dalıma sarıyardı. Bundan sonra ehtiyat lazımdır, ehtiyat. İndi zəmanə başqa zəmanədir. Əllaflıqla otuz ildə qazandıqlarım sabun köpüyü kimi havaya uçub gedər. Yox, mən də özümə bir gün ağlamalıyam... Çimnaz xanım yaxşı arvaddır, qoy gedim onun könlünü alım. (*Yataq otağına gedərkən Nabat məcməyidə çay gətirir. Qafarı görən kimi özünü itirir. Məcməyi əlindən yerə düşür.*)

Nabat. Vaxsey, ağam, vay...

Qafar. Zalımın qızı, neylədin?

Nabat (*dili söz tutmur*). Mə, mə, mə, mə...

Qafar. Qoyun kimi niyə mələyirsən? Dillənsənə.

Nabat. S. s. s. s. s. Sən kəndə getməmişdin?

Qafar. Yox, maşına gecikdim. Tez bu zibilini yığışdır.

Nabat. Bu saat... Qafar əmi, sizə nə olub, rənginiz ağarıb?

Qafar. Necə?! Ağarmışam?! Bir az yorğunam. Onunçun...

Nabat (*kənara*). Nə yaman yerdə günü axşamladıq. İndi mən buna nə dil töküm ki, sözümə inansın.

Qafar. Nabat, qızım, tez iki nəfərlik süfrə hazırla.

Nabat. Qafar əmi, məgər qonağınız gələcək?

Qafar. Nə qonaq?!. Biri mən, biri də Çimnaz xanım.

Nabat (*süfrə düzəldir*). Nə deyirəm ki. (*Kənara*) Bu saat Çimnaz xanımla üzbəüz oturub şirin-şirin söhbət elərsən.

Qafar. Qoy onu özüm bura gətirim, Çimnaz hansı otaqdadır?

Nabat. Yataq otağında.

Qafar. Çox əcəb... (*Qapıya doğru gedir.*)

Nabat. Yox, əcəb baş tutmayacaq. Qafar əmi, qurban olum... olmaz...

Qafar. Necə... sən nə danışırsan, çəkil görüm.

Nabat. Mən çəkilməyəcəyəm... Sən qapıdan çəkil.

Qafar. Yum ağzını. Səni korlayan o Çimnazdır, Çimnaz. Sənin nə haqqın var, mənə söz qaytarasan! Çəkil qabağımdan.

Nabat. Bütün dünyanın qoşunlarını üstümə töksən də çəkilməyəcəyəm.

Qafar. Yox, bunun başı xarab olub. Nabat, yoxsa döyülməyin çatıb?

Nabat. Yox, hələ çatmayıb.

Qafar. Çəkil.

Nabat. Olmaz, olmaz, olmaz!

Qafar. Yaxşı, niyə axı?!.

Nabat. Niyəsi odur ki, Çimnaz xanımın başı bərk ağrıyırdı. Getdi yatmağa... İndi o şirin yuxudadır. (*Qapıya tərəf*) Qafar əmi, sən allah gəl bir qulaq as. Xor-xoru eşidirsən?

Qafar. Xor-xoru?

Nabat. Hə, hə...

Qafar. Doğrudan deyəsən eşidirəm. Qoy gedim bir halını soruşum.

Nabat. Dedim ki, olmaz.

Qafar. Rəhmətliyin qızı, arvada mənimlə şəriksən məgər?

Nabat. Qafar əmi, Çimnaz xanım doğrudan da xəstə kimiydi. Gedib yuxudan oyatsanız, vallah, inanın ki, üzünüzə baxan kimi bağrı çatlar.

Qafar. Ayı-zadam ki, mənə baxanda bağrı çatlasın?!

Nabat. Qafar əmi, oturun, sizə yemək gətirim.

Qafar. Yox, Çimnazsız boğazımdan heç nə getməz.

Nabat. Qafar əmi, bayaqdan sizə baxıb fikirləşirəm. Deyirəm bu axır vaxtlarda cavanlaşmısınız.

Qafar. Qoy görək, gözə gətirərsən... Deyirsən Çimnazın başı bərk ağrıyırdı?

Nabat. Bərkdən bərk.

Qafar. Daha keçib. Bu dəfə tək oturaram. (*Oturur, kənara*) Qərəz bu gün mənimki ikibaşlı gətirmədi.

Nabat (*kənara*). Uf... ürəyim bir az sakit oldu.

Qafar. Get mənim qəlyanımı gətir.

Nabat. Qafar əmi, elə burda oturacaqsınız?

Qafar. Yox, çıxıb dam üstə oturacağam. Bu nə axmaq sözdür.

Nabat. Qorxuram. Var-gəl elərsiniz, sonra Çimnaz xanım diksinib ayılar.

Qafar. Get, tərpənmərəm, Nabat xanım. (*Nabat gedir.*) Görəsən, Çimnazın dərdi nədir?! Görünür, mənim ayrılığıma dözə bilmir. Mən bir yerə gedəndə xiffət eləyir, darıxır, hirslənir, özündən çıxır. Bunlar dərd deyil, bəs nədir? Məhəbbət, ayrılıq zarafat deyil, canım.

Əli (*kağız torbalarda meyvə ilə gəlir*).

Can gözəl, can gözəl.
Mən sənə qurban, Gözəl.

Qafar. Adə, sən kimsən?

Əli. Bə, bə, bə, bə...

Qafar. Adə, lal deyilsən ki... Sən kimsən, hə?!.

Əli. Mə, mə, mə, mə...

Qafar. Sən də mələyirsən, hə?

Əli. Mə-ə mə, mə... mən mənəm.

Qafar. Mənimlə iş düzəlmir, axı de görüm kimsən, kim?!

Əli. He, he, heh, heç kim.

Qafar. Yox bu olmadı. Heç kimlə yaxa qurtara bilməzsən. A kişilər, mənim evim dönüb olub teatrxana. Cavab ver, yoxsa bu saat öldürərəm səni.

Əli. Çi, çi, çi, Çimnaz xanım özü bilir.

Qafar. Nəyi bilir, adə?!

Əli. Eşqimizi, bayaq söz verdim ki, meyvə alım gətirim, söhbət eliyək, biz bir-birimizə söz vermişik.

Qafar. Adə nadürüstün biri, nadürüst... Necə yəni söz vermişik... Mən sağ ola-ola, sən mənim arvadımı, sənin əcəlin tamamdır.

Əli. Mə, mə, mə, mə, mən...

Qafar. Çərənləmə. Mən ölmüşəm ki, sən mənim arvadıma məhəbbət elan eləyirsən?!

Əli. Yo, yo-yox... Na-Na-Na-Nabat yaxşı bilir, soruş ondan... mə, mə, mə.

Qafar. Hamı mənim düşmənimmiş ki... Tfu, zatına lənət, ay belə arvad... Siz allah bir ona baxın. Bir görün məni kimə satırlar. Yox, bu ev deyil, teatrxanadır, teatrxana. Əvvəl bu haramzadəni, sonra da o xain arvadı öldürəcəyəm... Aha... titrəyirsən. (*Əlini boğazlayır.*)

Əli. Vay... öldüm... vay... bo-boğuldum.

Qafar. Öl, köpək oğlu, xalqın arvadına eşqnamə oxuyanda yaxşıdır, öləndə pis. Əvvəl səni, sonra da onu.

Əli. Bo-bo, boğuldum.

Nabat (*yüyürərək gəlir. Əlini onun əlindən almağa çalışır*). Qafar əmi, Qafar əmi, burax onu, o bizim Əlidir.

Qafar. Dəlidir getsin dəlixanaya, mənim evimə niyə gəlib?!

Nabat. Dəli yox, Əlidir, Əli... Xeyir işdən ötəri gəlib ey...

Qafar. Necə, xeyir iş?.. Xalqın arvadına sataşmaq havaxtdan xeyir iş olub? (*Əliyə*) De kəlmeyi-şəhadətini, əclaf!

Nabat. Buraxın, deyirəm sizə... Başınıza hava gəlməyib ki?..

Qafar. Kişi olsaydın bilərdin ki, adamın arvadına sataşmaq nə deməkdir, çəkil.

Nabat. Qafar əmi, buraxın onu, yoxsa haray çəkib şəhərin bütün milisionerlərini tökərəm bura. Bu mənimdir, Çimnaz xanımın buna dəxli yoxdur. Bu Əlidir, Əlidir. Xeyir işdən ötəri gəlib... Mənim nişanlımdır.

Qafar (*Əlini buraxır*). Necə, xeyir iş, nişanlı?

Əli. Bəli, Qafar əmi... xeyir iş, nişanlı... bayaq dedim məni başa düşmədiniz. Çimnaz xanım bu işin içindədir. O sizə bu barədə deyəcəkdir. Görünür, hələ deməyib... Nə eybi. Amma öz aramızdır, az qalmışdı, məni o dünyalıq eliyəsən ha...

Qafar. Bu nə işdir, bu gecə mənim başıma gəlir. Yox, doğrudan da bu gecə bizim ev olub teatrxana.

Nabat. Əli bu küçənin başındakı klubda işləyir.

Qafar. Artist?

Nabat. Xeyir a...

Qafar. Ay lotu, gündüz klubda, gecə də mənim evimdə işləyirsən. Doğrudan az qalmışdı, səni öldürəm. İkimiz də yaxşı qurtarmışıq... Yaxşı di get, bəlkə bir az hirsim soyusun.

Nabat. Əli, Qafar əmi düz deyir, get hirsi soyuyandan sonra gələrsən. (*Ona göz vurur.*)

Əli. Nə deyirəm ki... (*Gedir.*)

Nabat. Mən də mətbəxə baş çəkim. (*Gedir.*)

Qafar. Adə, mən nə pis adammışam... Bir dəqiqənin içində öz gül kimi arvadımdan şübhələndim. Amma yazıq Çimnazın heç nədən xəbəri yox. Bu saat şirin yuxudadır... Kim bilir bəlkə elə bu dəqiqə yuxusunda mənciyəzi görür. Özüm ölüm elədir ki, var, ürəyimə damıb...

Nabat (*gəlir*). Buyurun qəlyanınızı!

Qafar. Ver görək... (*Qəlyan çəkir.*) Ay qız, Çimnaz xanım yatanda nə olar ki... Birinci dəfədir məgər. Onu o qədər yuxudan oyatmışam ki... Yox, mən ona baş çəkməsəm bağrım çatlar. Vallah üzümə baxan kimi başağrısı çəkilib gedəcək... Düz tapmışam, Çimnazın dərdinin əlacı mənim üzümü görməkdir. (Qapıya tərəf gedir).

Nabat (*qabağını kəsir*). Hara?

Qafar. Bu da sözdür, arvadımın yanına.

Nabat. Bayaq dedim ki, olmaz, olmaz. Xanımın başı bərk ağrıyır, özü də bu saat şirin yuxudadır.

Qafar. Çəkil qapıdan deyirəm sənə. Mənimlə mala şəriksən məgər. Arvad alanda mənimlə maya qoymusan məgər. İtil gözümdən...

Nabat. Qafar əmi... deyirəm ki, hə, deyirəm ki, olar ha, amma olmaz.

Qafar. Dilin topuq çalır. Rəngin də ağappaqdır. Aha, yəqin burda bir iş var.

Nabat (*kənara*). İşlər lap alt-üst oldu... Mən nə tədbir töküm axı... Qafar əmi, düz tapmısan. Burda bir iş var. Amma dilim gəlmir.

Qafar. İşin içində iş olanda, əlbəttə, dilin gəlməz. Yaxşı tapmışam.

Nabat. Yox, tapmamısan Qafar əmi... Bilirsən nə var? (*Nazla*)

Qafar. Nə var, axı?!

Nabat. Qısqanclıq.

Qafar. Bu nə sözdür?

Nabat. Deyirəm də... Mən, mən, mən...

Qafar. Sonra.

Nabat. Səni, səni, səni, səni.

Qafar. Məni, məni, məni, sonra?

Nabat. Hə, səni, səni, səni.

Qafar. Uzatma, dalını de...

Nabat. Sə, sə, sə...

Qafar. Mənə əlifba dərsi vermə. Müxtəsər sözünü de.

Nabat. Mən səni sevirəm.

Qafar. Nə dedin, necə?!

Nabat (*nazla*). Qafar əmi, mən səni doğrudan da sevirəm.

Qafar. Qələt eləyirsən, sevirsən... Danışdığına bax... Səni sevirəm! Bəs bayaqkı o dələduz nəçiydi?

Nabat. O mənim doğma xalaoğlumdur. Doğrudur, o məni sevir... Amma mənim ondan zəhləm gedir. Əgər mən bayaq nişanlımdır deməsəydim, indi bəlkə o çoxdan ölmüşdü. Bayaq bir yalandı dedim... İndi isə doğru deyirəm, mən səni sevirəm. (*Kənara*) Görəsən kələyim baş tutacaqmı?

Qafar. Doğrudan da mənim evim teatrxanadır, teatrxana. Çəkil, gedim arvadımın yanına.

Nabat. Olmaz. Mən qısqanıram. Oyan-buyan eləsən belə bağıraram ki, dünya tökülər bura. Soruşarlar nə olub, deyərəm, Qafar əmi mənə eşq elan eləyirdi.

Qafar. Pah atannan...

Nabat. Odur ki, mənim ürəyimdən gələn məhəbbəti yerə salma! Dedim ki, mən səni Çimnaz xanımla bir yerdə görəndə qısqanıram, od tutub yanıram. Cızdağım çıxır, istəyirəm xörək içində zəhər verib ikinizi də birdən öldürəm.

Qafar. Bu nə deyir, adə?! Bizim əcəlimiz qıldan asılıymış ki...

Nabat. Qafar əmi... sözdür deyirəm də... Bunlar hamısı məhəbbətdəndir, məhəbbətdən.

Qafar (*düşünür, kənara*). Görünür, bu şeytan doğrudan da mənə vurulub. Mənim kimi kişiyə vurulmayıb kimə vurulacaq. Bu vaxtacan buna heç əməlli-başlı diqqət yetirməmişəm. Ölməmiş sifətdən də, bədəndən də pis deyil. (*Nabata*) Ay şeytan, əgər məni sevirdinsə, niyə bu vaxta qədər dinməmisən, hə?..

Nabat. Qorxmuşam... Bağışla, Qafar əmi, bir sözdür ağzımdan çıxdı... Bağışla məni... Mən özüm də bilmirəm, indi sizə nə demişəm.

Qafar. Onu ürəyin səndən daha yaxşı bilər. Gəl otur yanımda görək.

Nabat. Nə üçün axı?!

Qafar. Qiyabi də məhəbbət olar? Gəl gör sənə nə deyirəm.

Nabat. Yaxşı, dayan... xanım ayılar. Sonra, sonra... Burax məni.

Qafar. Ay qız, Çimnaz xanım dediyin kimi indi şirin yuxudadır. Qulağının dibində top da atsan ayılmaz. Qorxursansa qoy qapıları bağlayım. (*Qulağını qapıya dirəyir.*) Qorxma... gözümüz aydın, xoruldayır bir gəl qulaq as.

Nabat (*qulaq asır*). Doğrudan da, yaman xoruldayır.

Qafar. Keçmə xoruldayan arvaddan. (*Qapıları bağlayır.*) Dincəldin... Al açarı, indi gəl otur yanımda...

Nabat . Mən qorxuram, bəs o biri qapılar.

Qafar. Yaxşı: qoy gedim o biri qapıları da bağlayım. (*Gedir.*)

Bayırdan səs gəlir. Nabat özünü itirir. Qafarın da öskürəyi eşidilir. Çimnaz qapıdan başını çıxarır.

Çimnaz. Səlamətlikdir?.. Qafar gəlməyib ki?!

Nabat (*onu geri qaytarır*). Qafar əmi gəlib. Odur gəlir... Sonra... sonra. Tez, tez.

Çimnaz geri çəkilir.

Qafar (*gəlir*). Ay qız, qulağıma səs gəldi axı.

Nabat (*kənara*). İndi gör qulağına nə səs gələcək. (*Bərkdən*) Səs gəldi, səs gəlir... Səs gələcək, Nabat güləcək. Çimnaz güləcək.

Qafar. Bu nə danışır, adə... Dəli olmamısan ki?..

Nabat. Olmuşam, oluram, olacağam. (*Titrəyir.*) Məhəbbət, məhəbbət... vay... vaxsey... şaxsey...

Qafar. Məhərrəm ayıdır məgər, şaxsey, vaxsey gedirsən?

Nabat. Gedirəm özümdən, vay, vay, ölürəm, vay ölürəm.

Qafar. Qışqırma, Çimnaz xanım ayılar.

Nabat. Vay başım, vay ürəyim... (*Birdən yerə sərələnir.*)

Qafar. Adə bu öldü ki, görəsən bunun dərmanı, əlacı nədir.

Nabat. Sirkə, abqora. Sirkə abqora.

Qafar. Görünür məhəbbətdəndir. (*Mətbəxə cumur. Nabat tez ayağa qalxır, qapını açıb Çimnazı yataq otağına ötürür.*)

Çimnaz. Necə?.. Bu nə sözdür? Görünür ki...

Nabat. Yox... Ona aşiq olmasaydım, eşqimi elan eləməsəydim evimiz yıxılacaqdı.

Çimnaz. Necə?.. Bu nə sözdür? Görünür ki...

Nabat. Daha uzun eləmə, tez keç otağına, yoxsa işlərimi korlarsan. (*Onu otağa salır.*) Soyunandan sonra qapını tıqqıldadarsan ki, arxayın olum. (*Təzədən yerə sərələnir.*) Vay öldüm. Vaxsey, şaxsey.

Qafar əlində neft şüşəsi gəlir.

Qafar. Al bu da sənin abqoran... (*Onun başına tökür.*) İndi dincəldin.

Nabat (*qalxır*). Dincəldim... (*Üst-başını qoxulayır.*) Vay, vay...

Qafar. Yenə gətirim?

Nabat - Vay. Bu ki neftdir, neft...

Qafar. Neftdir! Qəm yemə, neft tez uçub gedər. Təki sənin məhəbbətin uçub getməsin. Gəl indi sənin o mərcan dodaqlarından zəhmət haqqımı alım. (*Nabatı öpmək istəyir.*)

Nabat. Çəkil... xain, şorgöz!

Qafar. Necə-necə, xain, şorgöz?

Nabat. Bəli.

Qafar. Bəs sən məni sevmirsən?

Nabat. Səni, onu, onu, səni. Mən Çimnaz xanımı sevirəm.

Qafar. Heç başım çıxmır, bu nə sirdir. Bəs bayaqkı sözlər, bayaqkı eşqlər, məhəbbətlər?..

Nabat. Qafar əmi, siz məni yaxşı tanımırsınız. Mənim tutmam var, hərdən məni cin vurur. Bayaq məni cin vuranda görmədiniz? Gördünüz ki... Bayaq az qalmışdı öləm ki.

Qafar. Ölməyin daha məsləhətdi.

Nabat. Naxoşam ey... Ürək keçməmə az qalmış qızdırmanın gücündən ağzıma gələni danışıram. Yəqin, görünür, bayaq da elə olub... Yaxşı, Qafar əmi, bayaq məni cinlər vuranda sənə nə demişdim axı?

Qafar. Yəni doğrudan da bilmirsən bayaq mənə nə demisən?

Nabat. Yox, yox, sizə acı söz, zad deməmişəm ki?

Qafar (*kənara*). Baxtım ayaq üstəymiş. Yoxsa evim yıxılardı... (*Bərkdən*) Özüm ölüm mənim evim teatrxanaymış. Teatrxana! Aha o nə səsdir?

Nabat. Yəqin Çimnaz xanım oyanıb. Qoy bir gedim baxım.

Qafar. Çəkil... Bu da bayaqkı deyil... Olmaz, olmaz. Çimnaz, bu dəqiqə gəlirəm. Görünür mənsiz yaman darıxmısan.

235834
M.F.Axundov adına Azərbaycan Milli Kitabxanası

Nabat. Darıxmasaydı, ayılmazdı ki...

Qafar. Gəlirəm mənim gülüm-bülbülüm... Əşi adama hər nə olsa yenə öz arvadından olar. Yaxşı deyiblər, qonşuya ümid olan şamsız qalar.

Çimnaz (*gəlir*). Qafar, yenə nə var ki, kefin belə kökdür.

Qafar. Heç, Çimnaz, maşına çata bilmədim. Qayıtdım evimə. Sənə nə olmuşdu, başın ağrıyırdı?

Çimnaz. Balaca.

Qafar (*Nabata*). Bəs sən deyirdin lap bərk ağrıyır. Şeytan... Arvad, amma öz aramızdır, hərdən yuxuda yaman xoruldayırsan ha.

Çimnaz. Qızdırmadandır, teatr ki var.

Qafar. Necə teatr? Nə teatr?

Çimnaz. Hə, hə, o teatr... yuxudakı teatr, Qafar, yuxuda çox qəribə bir teatr görmüşəm.

Qafar. Əcəb eləmisən. (*Nabat Əlini pəncərədən otağa salır.*) Çimnaz, bax, əsil teatr budur, bu.

Çimnaz. Əli yaxşı oğlandır. Nabata layiq oğlandır.

Qafar (*onları süzür*). Nə deyirəm ki, yaxşı, Çimnaz, yuxuda məni görmədin ki!

Çimnaz. Yox.

Qafar (*kənara*). Yaxşı ki, görməyib, yoxsa atamı yandırardı... (*Çimnaza*) De görüm, yuxuda nə gördün axı?

Çimnaz. Qafar, yuxudakı teatrda bilirsən necə oynayırdım...

Qafar. Olmaz ki, yuxu teatrında oynadığını bizimçin oynayasan könlümüz açılsın.

Çimnaz. Bu dəqiqə... Nabat... Sən də gəl birgə oynayaq. Bax belə.

Oynayırlar.

Qafar (*dingildəyir*). A kişilər mənim evim doğrudan da teatrxanaymış, teatrxana!

Çimnaz (*kənara, ucadan*). Öz xoşunla bizi teatrlara aparmayınca, bizim evimizdə hər gecə belə gülməli teatr tamaşaları olacaq. (*Tamaşaçılara*) Hamınız buyurub gələ bilərsiniz.

PƏRDƏ

1922

QAÇAQ NƏBİ

Beş pərdəli, doqquz şəkilli tarixi dramatik poema

İŞTİRAK EDƏNLƏR

Nəbi	– xalq qəhrəmanı, 30 yaşında.
Həcər	– onun arvadı, 24 yaşında.
Alı kişi	– Nəbinin atası, 50 yaşında.
Gülbacı	– Həcərin anası, 45 yaşında.
Mehdi	– Nəbinin qardaşı, 25 yaşında.
Şah Məmməd	– Həcərin atası, 45-50 yaşında.
Çimnaz	– Həcərin yoldaşı, 20 yaşında.
Qurd Kərim	– Nəbinin dəstəsinə soxulmuş satqın; 30 yaşında.
Qəhrəman, Tapdıq, Mürsəl, Səfər kişi, Vəli	– Nəbiyə qoşulmuş kəndlilər.
Musa	– Təbriz kəndlisi, 40 yaşında.
Qasım	– Təbriz kəndlisi, 35 yaşında.
Güllü xala	– Musanın arvadı, 30 yaşında.
Qazaq Vasili	– Nəbiyə qoşulmuş yoxsul qazaq, 35 yaşında.
Təhmas bəy	– Qarabağ bəyi, 45 yaşında.
Səlim bəy	– Təhmas bəyin oğlu, 25 yaşında.
Cümşüd bəy	– Qarabağ bəyi, 40 yaşında.
Mahmud bəy	– Qarabağ bəyi, 35 yaşında.
Məmməd	– koxa, 40 yaşında.
Xəlil	– tacir, 50 yaşında.
Leyla	– Xəlilin arvadı, 35 yaşında.
Slavçinski	– polkovnik, 50 yaşında.
Cəlil	– strajnik, 35 yaşında.
Fatma	– Mürsəlin arvadı, 40 yaşında.

Bəylər, strajniklər, qazaqlar, kəndlilər.

Hadisə 1890-95-ci illərdən bəhs edir.